

§ 33. Slovenská Matica užíva pri všetkých svojich písomnostiach vlastnú pečať, záležajúcu z podlhovasto-okrúhleho štítu, v ktorom ná troch vrškoch vidno dvojačistý kríž s nápisom: Pečať Slovenskej Matice.

§ 34. Jestližeby jednota Slovenskej Matice z akýchkoľvek príčin prestala, jej celé, jakýmkoľvek menom pomenované imanie zostane imaním slovenského národa, ktoré ani rozdeliť, ani kroz nikoho odcudziť nemožno.<sup>1</sup>

V tejto neočakávanej prípadnosti účel a spôsob opatrovania imania určí poslednie valné shromaždenie Slovenskej Matice.

§ 35. Slovenská Matica podržuje si právo podľa okolnosti svoj úkol rozšíriť a tomu primerane i tieto stanovy doplniť a preinačiť; rozumie sa samo sebou, že všetky takéto premeny závislé budú od predbežného odobrenia patričnej štátnej vrchnosti.

§ 36. Vláda vykonávať bude svoje právo dozorstva kroz jedného k tomuto cieľu vymenovať sa majúceho zemepanského komisára, ktorý má právo do zápisníc a písomností jednoty nahliadnuť, v zhromaždeniach zjaviť sa, proti uzavretiam nezrovnávajúcim sa so stanovami a s verejnými záujmami protestovať, tieto cieľom revízie Námesnej rade predložiť a ich výkon do rozriešenia záležitosti pristaviť.

V Budíne, dňa 5. februára 1862.

Ján Francisci v. r. predseda  
Ján Gollčár, v. r. člen Výboru  
Vilém Pauliny Tóth v. r. člen Výboru  
Ján Palárik v. r. člen Výboru.

## 109

*Prosbopis obyvateľov Spišskej cisárovi Františkovi Jozefovi v záležitosti neužívania slovenskej reči v stoličnom úradovaní a pri vyučovaní mládeže na levočskom gymnáziu.*

*Uverejnili PbV, roč. III, č. 46 z 9. júna 1863 ako prílohu. Levoča 2. januára 1863.*

V prosbopise sa uvádzajú nesprávnosti pri vyučovaní slovenčiny na gymnáziu v Levoči a poukazuje sa najmä na nedodržanie nariadenia uhorskej kancelárie v tejto veci. Prosbopis podpísali zástupcovia 42 spišských obcí, najmä notári a učitelia. Za touto akciou stál pravdepodobne M. Čulen, ktorý vtedy učil na tomto gymnáziu.

Vaše cisársko-kráľovsko-apoštolské Veličestvo, Pane, Pane nám Najmilostivejší!

Čisto slovenské obce stolice Spišskej, najvernejší poddaní Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva, v svojom a v mene bratov svojich, ktorí prebývajú v ostatných miešaných nemecko-slovenských alebo slovensko-nemeckých obciach menovanej stolice Spišskej, predstupujeme s detinskou dôverou pred Vaše cisársko-kráľovské Veličestvo,

<sup>1</sup> Táto krátka veta mala dôležitú úlohu v čase zatvorenia Matice slovenskej.

aby sme predložili s najväčšou poníženosťou krivdy občianske, ktoré znášať musíme dosavad' a prosili jejich odstránenie jakožto od najvyššieho ochranca utiskovanej spravodlivosti, a síce po:

I. Raní srdcia naše už temer dva roky trvajúca smutná skúsenosť, že slavné úrady stolice Spišskej vykonávajú záležitosti naše, jak v obciach, tak na stolici nie v našej slovenskej, ale v maďarskej, nám cudzej reči, napriek zretedlného zmyslu Najvyššieho diplomu Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva od 20. októbra r. 1860 a Najvyššieho reškriptu ku snemu krajinskému od 21. júlia roku 1861, — že nám posielajú z kníh gruntovných, zmlúvospisy predávania a kupovania domov alebo gruntov sa týkajúce. a všetke iné úradné písemnosti v tej poslednej nám neznámej reči, aby tak k našemu potlačovaniu vyhovelí vláde chtivosti Maďarov nad iné nemaďarské národy krajiny Uhorskej. Ano tak postupuje krivda táto nám činená, že kraj náš, ktorý od pamäti sveta obýval kmeň slovenský, ktorý obdelávali rukami svojimi praotcovia naši, ktorí bránili krvou svojou pred nápadom nepriateľa, pre ktorý znášali všetke tarchy obecné a občianske, svetské a duchovné, zdá sa nám byť neznámou cudzinou. Tak odníma sa násilne príležitosť, aby sme ačpráve v ústavnej krajine nepovzniesli sa ku povedomiu práv a povinností občianskych, a tým viac pracuje sa kvôli nám cudzej reči na tom, aby sme len na vždy živorili v nezrelosti občianskej. Tak nedonáša prislúchajúci úžitok usilovnosť našich národných obecných učiteľov, ktorí namáhajú sa mládež vynaúčiť v čítaní a písaní, a ju priviesť na ten stupeň vedomosti, aby čítať mohla i úradné písemnosti v našom jazyku zložené, ponevác ale dochádzajú k nám v cudzej reči obsažené, aby sme vyrozumieť mohli jejich obsah, prinútení sme hľadať prekladateľov po mestách, a to na naše nemalé útraty, jakoby nie úradník reč ľudu, ale množstvo ľudu povinné bolo učiť sa reč úradníka. My v bratskej svornosti žiť a umrieť chceme so spoluobčanmi Maďarmi, jako s nimi v láske žili praotcovia naši, a jich ačpráve pohanov kresťansky prijali do vlasti, jako to poznať možno z listu biskupov bavorských k Jánovi IX., rímskému pápežovi, my vážime si jejich reč jako i všetke iné reči spoluobčanov, pritom nadovšetko milujeme reč otcov našich, ju vzdelávať a jej tak chceme zostať verní, jako sme verní Bohu, ktorý ju dal otcom našim. Ktokoľvek tedy opovažuje sa obmedziť a rušiť zákonnú slobodu a rovnoprávnosť, slovom Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva poistenú, toho považujeme za rušiteľa práva prírodného a pozitívneho vediač, že kto potlačuje právo spoluobčana, ten podkopuje svoje vlastné, k svojemu a iných nešťastiu. Daremné a nepravdivé jest ďalej podozrievanie, že Slováci, keď sa vzdelávajú vo svojej reči týmto smerujú proti celistvosti krajiny, dejopis je sudca spravodlivé svedectvo dávajúci, že Slovák bol vždy a vo všetkých osudoch krajiny Uhorskej najvernejším synom a vždycky bude hotový obetovať krv za jej blaho, pritom ale i hájiť ľudské a občanské svoje práva, jak to i prítomne prinútený jest činiť proti slavným úradom stoličným rovnoprávnosti našej potlačiteľom.

Po II. Potlačovanie toto reči našej slovenskej pochádza u nemálo stoličných úradníkov odtiaľ, že nemajú potrebnú pravidelnú známosť reči tejto, ktorú ačkoľvek by snád nektorí boli žiadali, vo školách gymnasiálnych zaopatrit' si nemohli preto, že celkom alebo dokonále prednášaná nebola. Z ohľadu týchto gymnasiálnych škôl činí sa nám slovenským obciam stolice Spišskej takže veľká krivda, lebo na gymnasium levočskom, jako jest prítomne ustanovené nepredkládala sa dokonále ani len mluvnica reči slovenskej, napriek nariadenia dvorskej uhorskej kancelárie od 24. decembra roku 1861 č. 15657,<sup>1</sup> podľa ktorého vysokého nariadenia má na menovanom učilišti okrem maďar-

<sup>1</sup> Pozri jeho text v c. d. Rapantovom, str. 165 a n. Podľa tohto nariadenia mala byť na levočskom gymnáziu vyučovacou rečou nemčina i slovenčina.

skej rovnoprávne i slovensko-nemecká jak reč naukosdelná byť potrebovaná a jak učebný predmet prednášaná. Medzitým vóla Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva zostáva na papiere nevykonaná, ohlasom na púšti bez výsledku, pritom odcudzujú sa nám synovia naši, učia sa znevažovať a hanobiť rod svoj, vychovávajú sa naším pracovite vyrobeným chlebom a nákladkom, aby boli protivníci krvi slovenskej, a títo synovia naši tak spotvorení majú úradovať o niektorý čas verejne v stave duchovnom alebo svetskom medzi národom slovenským, v ktorého reči nevedia sa vysloviť pravidelne. Nemôžeme Vaše cisársko-kráľovské Veličenstvo tu ešte najponíženejšie neupozorniť na to, jak vo veľkej protimluve také vynaučovanie mládeže stojí so zásadami paedagogickými vzdelaných národov, ktorých vychovatelia učia, aby vedy, teda i reč maďarská poznávali sa skrze reč materskú, lebo len táto jedine pochádza od srdca a povzbudiť môže lásku k vedám. Zásady tieto na zákonoch prírody založené zachovávajú si a Maďari z ohľadu svojej mládeže, ale Slovákovi a iným nemaďarským národom odopierajú právo jich užívať strany svojich synov, a to deje sa s nami všetko, aby rod náš padol jak korisť v obeť maďarizácie. Opravdu položenie naše z ohľadu vyšších škôl smutnejšie jest v dobe kresťanskej pod ústavou a rovnoprávnosťou Maďarov, nežli bolo niekedy opovrženého národa židovského v dobe pohanskej a pod samovládou rímskou, lebo pod touto židia slobodne smeli vynaučovať synov svojich v reči svojej, čo nám Slovákovi nie je dovolené. Nepamätujú Maďari, spoluobčania naši, že ten, ktorý stvoril jazyk maďarský, stvoril i slovenský, a tie isté práva, ktoré dal reči maďarskej, v tej istej miere dal i reči slovenskej.

Tie sú krivdy, ktoré nám bez bázne činené bývajú z ohľadu reči našej slovenskej v správe občanskej a vynaučaním mládeže našej na gymnasium levočskom. Opierajú sa teda na práva nám bohom dané a slovom Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva poistené spoliehajú sa na blahosklonnosť Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva ku všetkým národom Uhorským, aby spravodlivé jejich prosby bez rozdielu náboženstva a reči vyslyšané, a prechvaty jedného národa oproti druhému zničené boli, útočisko v najhlbšej poníženosti Vašemu cisársko-kráľovskému Veličestvu berieme a prosíme, aby prestali krivdy nám dosavď činené, aby jako slavné úrady stoličné v úradovaní s nami obecne i osobne tak učitelia gymnázium levočského vo vynaučovaní mládeže našej potrebovali reč slovenskú rovnoprávne s nemeckou a maďarskou podľa nariadenia veleslavnej kancelárie, jako to skutočne zachované býva na gymnázium bansko-bystrickom.

Ináče Vašeho cisársko-kráľovského Veličestva milosti najponíženejšie poručení zostávame až do smrti v najväčšej pokone. V Spišskej stolici dňa 2. januára 1863.<sup>2</sup>

## 110

### *Petícia slovenských vlastencov županovi Trenčianskej vo veci uplatňovania slovenčiny v stoličnom úradovaní.*

*Originál v ASSV v Trnave, fasc. 185. Trenčín 30. septembra 1863.*

<sup>2</sup> Podpísali sa zástupcovia obcí Hrabušice, M. Hnilca, Tepličky, Štvrťka, Iľiašovice, Smižian, Tomášoviec, Letanoviec, Viderníku, Janoviec, Hranovnice, Štiavnika, Horelca, Filíc, Gándiec, Sváboviec a Batisoviec.